

BİZ TOPLULUĞU

SOSYAL YARDIMLARA BÜTÜNCÜL BİR BAKİŞ

Sosyal ve Toplumsal Politikalar Komisyonu

Temmuz, 2023

İçindekiler

1. Sosyal Yardımların Tarihçesi.....	2
2. Dünya Geneline Sosyal Yardım Örnekleri	5
2.1 Amerika’da Sosyal Yardımlar	5
2.2 Güney Kore’de Sosyal Yardımlar.....	7
2.3 Fransa’da Sosyal Yardımlar	9
2.4 Rusya’da Sosyal Yardımlar	9
3.Almanya’da Sosyal Yardımlar Anlayışı	10
4. Avrupa Sosyal Modeli.....	12
4.1 Ortaya çıkış süreci.....	12
4.2 IPA Fonu	14
5. Türkiye’de Merkezi Yönetim Tarafından Sağlanan Sosyal Yardımlar	15
5.1 Büyük Millet Meclisi Dönemi	15
5.2 1923- 1950 Dönemi.....	16
5.3 1950-1960 Dönemi.....	18
5.4 1960-1990 Dönemi.....	19
5.5 AKP Dönemi	19
5.6 Sosyal Yardımlarda Merkezi İdare Kurumları	20
5.7 Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Uygulamadaki Rolü	22
6. Bir Seçim Söylemi Olarak Sosyal Yardımlar	26
6.1 Sosyal Yardımların Tanımı ve Kapsamı	27
6.2 Sosyal Yardımların Önemi.....	27
7. İdeal Bir Sosyal Yardım Düzeni	29
KAYNAKÇA	31

1. Sosyal Yardımların Tarihçesi

Sosyal yardımlar, geçinme güçlüğü yaşayan ve sosyal dışlanma riski altındaki bireylerin, yoksul ve düşük gelirli kişilerin veya sosyal grupların hayatlarını güvence altına alma hususunda, sosyal devlet ilkesinin bir gerekliliği olarak yapılan yardımlardır. Tarihsel süreç içerisinde devletin rol ve fonksiyonlarının değişmesi ile devletin sosyal yardım alanındaki rolü artmış ancak birçok uluslararası örgüt ve uluslararası anlaşma tarafından da sosyal yardımlar konusu ele alınmıştır. Bununla birlikte sosyal devlet kavramını bir devlet politikası bazında inceleyecek olursak sosyal yardımların tarihsel süreçteki durumu da sosyal refah devleti anlayışına paralel bir seyir izlediğini görürüz. Vatandaşları olan herkes için asgari bir yaşam standardını bir ön koşul olarak kabul eden ve bunu sağlayabilmek için sosyal yardım kavramını temeline alan sosyal refah devleti anlayışı, ülkelerin sosyoekonomik ve sosyokültürel açıdan değişikliklerine bağlı olarak uygulamada çeşitlilik kazanmıştır.

20. yüzyılın başlarında var olan siyasal ve ekonomik açıdan gerilimli ortam, sosyal devlet anlayışının ortaya çıkışını hızlandırmıştır. Bu anlayışı tanımlayabilmek için yapılan çalışmaların gösterdiği üzere sosyal devlet, toplumun refahını artırmayı esas alıp var olan eşitsizliklerle mücadele eden, bireylerin sahip oldukları hakları koruyup geliştiren ve hukuki güvence altına alan bir devlet olup sosyal ve ekonomik hayata müdahalelerde bulunarak var olan dengesizlikleri ortadan kaldırmaya çalışan bir anlayıştır.

Dönemin sosyal yardım anlayışı ve bu kapsamda sunulan uygulamalar farklılık gösterse de sosyal yardım uygulamalarının ilk izlerine vatandaşlarının güvenliklerini esas alan ilk devletlerin kurulduğu dönemlerde rastlamak

mümkündür. Devletlerin zaman içerisinde modernleşme süreçlerine bağlı olarak sosyal yardımlar da sistematikleşmiş ve bir devlet politikası halini almıştır.

Modern anlamda sosyal yardımlara ise sosyoekonomik dengelerin tamamıyla değiştiği sanayi devrimi sonrasında rastlanmaktadır. Köyden kente göçün artmasıyla büyükşehirlerin banliyölerinde geniş gecekondu mahallelerinin kurulması ve sanayi devriminin işçiyi büyük şirketlere bağımlı bırakarak zor koşullarda çalışmaya mecbur kılması zaman içinde halk tabanında bazı sesler yükselmesine sebep olmuş, büyük şirketler ve devletler başta bu seslere kulak tıkamaya çalışsa da uzun vadede bu seslerin dikkate alınması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Yoksulluğun halk tabanında derinden hissedilmesi ve zorlu çalışma koşullarına karşı çıkan bu sesler, devletlerin yoksulluğun azaltılmasına yönelik önlemler almalarını sağlamıştır. Bu önlemlerin başlıcalarından birinin ise sosyal yardımlar olduğu bilinmektedir.

Sosyal refah devleti kavramının öne çıkması ve sosyal yardımların sistematikleşmesine, dünyanın 1929 Buhranından çıkmasını sağlayan etmenlerden en önemlilerinden biri olan Keynesyen ekonomik görüşünün sıkça görülmeye başlandığı 1930 sonrası dönemde rastlanmaktadır. Keynesyen yaklaşım sert piyasa koşullarının kriz dönemine girdiği süreçlerde ekonomiye devlet müdahalesini savunmaktadır. Buna göre devlet özellikle kriz koşullarında piyasaya müdahale etmenin yanında işsizlere iş olanağı sunmak, işsizlik ödeneği vermek ve krizden etkilenen vatandaşlara sosyal yardımlar vermeliydi. Bu noktada sosyal yardımların temel amacı yoksulluğu tümüyle ortadan kaldıracı değil halkın refah seviyesini bir nebze artırabilmektir. Günümüzde sosyal refah devleti anlayışının oturduğu ülkelerde yine sosyal yardımlar halkın refah seviyesini artırmak amacıyla yapılmaktadır.

Modern dünyada ülkelerin uyguladığı sosyal refah devleti sistemlerine göre yapılan sosyal yardımlar da çeşitlilik göstermekle beraber genel eğilimden söz etmek mümkündür. 1990 sonrası sosyal refah devleti radikal reformlara tabi tutulmuş ve sosyal yardımlar, pek çok ülkede hak olmaktan çıkarılarak daha çok şarta bağlı yapılmaya başlanmıştır. Ekonomik durgunluk ve yüksek işsizlik süreçlerinin ülkelerin hazinelerine büyük bir yük oluşturduğu düşüncesinden yola çıkan bazı politik çevreler, sosyal refah devleti uygulamalarının vatandaşları çalışmaktan alıkoyduğu ve bağımlılık kültürü yarattığı görüşünü ortaya atmışlardır. Böylelikle günümüz istihdam sorunlarının esnek piyasa koşullarıyla çözülebileceği politikasını benimseyen bazı ülkeler sosyal yardımları sıkı şartlara bağlamakta ve yararlanma sürelerini kısaltmaktayken sosyal refah devletinin temelini halen sosyal yardımların teşkil ettiği politikasını devam ettiren ülkeler de bulunmaktadır. Bu da sosyal yardımların günümüz siyasetinde sıkça tartışılan bir konu olmasına yol açmaktadır.

2. Dünya Geneline Sosyal Yardım Örnekleri

2.1 Amerika’da Sosyal Yardımlar

2.1.1 TANF (İhtiyaç Sahibi Ailelere Geçici Yardım):

TANF, federal olarak finanse edilen ve eyaletler tarafından sağlanan yardım programıdır. Amerikalı birçok aileye ulaşan bu yardım programı; büyük bir nakit para yardımı sağlamaktadır. Alınacak yardım miktarı eyaletten eyalete değişmektedir. Örneğin; Oklahoma’da iki çocuklu bir ailenin alabileceği maksimum yardım ayda 292 dolar, Washington’da 3 kişilik geliri olmayan bir ailenin alacağı yardım ise ayda 654 dolardır. Programa ikamet ettiğiniz eyaletin idari kurumu aracılığıyla başvurulmaktadır.

Programa katılmanız için gerekli şartlar ise şöyle;

- ABD vatandaşı, yasal yabancı veya nitelikli yabancı olmak
- 18 yaşında veya daha küçük bir çocuğa sahip olmak.
- Hamile olmak.
- 18 yaşında veya 18 yaşından küçük hane reisi olmak.

2.1.2 SNAP (Ek Beslenme Destek Programı)

SNAP; düşük gelirli haneler için büyük bir destek sağlamaktadır. Programa katılmaya hak kazananlara eyalet tarafından elektronik yardım transfer kartı verilmektedir. Programdan faydalananlar kartın geçerli olduğu alışveriş noktalarında kartı kullanabilmektedir. Programa katılmaya hak kazanmak için ailenin büyüklüğüne göre net ve brüt gelir sınırlarını karşılaması yeterlidir. USDA’ye göre 2021 yılında hane başına ortalama 210 dolarlık bir SNAP yardımı yapılmıştır.

Bu yardım kapsamında verilen kart ile vatandaşlar şu yiyecekleri satın alabilmektedir:

- Meyve ve sebzeler
- Et, kümes hayvanları ve balık
- Süt ürünleri
- Ekmekler ve tahıllar.

2.1.3 Hazine Bakanlığı'nın Acil Kira Yardımı (ERA)

Pandemi döneminde Amerikan ekonomisinin aldığı hasardan en çok etkilenen gruplardan birisi de kiracılarıdır. Milyonlarca Amerikalı yaşadığı evden tahliye edilme riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Hükümet bu sorunun giderilmesi için bir acil kiralama yardımı oluşturdu. Kira veya kamu hizmetini ödeyemeyen Amerikalıların başvurduğu ERA, sadece bir aylık kira yardımı değil toplu şekilde birkaç aylık kira yardımı sağlayarak pandemi döneminin başından başında başlamıştır. Program bazı eyaletlerde devam etmektedir.

2.1.4 Düşük Gelirli Evlere Enerji Yardımı Programı (LIHEAP)

Ev sahibi veya kiracı olmasına bakılmaksızın ısıtma veya soğutma giderlerini ödemekte zorluk çeken vatandaşlar LIHEAP'den faydalanabilmektedir. Sağlık ve İnsan Hizmetleri'nin denetlediği programa katılım eyaletler aracılığıyla olmaktadır. SNAP, SSI, TANF gibi yardımlardan faydalanan vatandaşlar otomatik olarak bu yardım programından da faydalanabilmektedir. Aylık gelire, evde yaşayan insan sayısına ve evi ısıtmak veya soğutmak için kullanılan yakıt türüne bağlı olarak, verilen hibeler 500 ile 1500 dolar arasındadır.

2.1.5 Yaşam Çizgisi Programı (LIFELINE)

Bu program düşük gelirli tüketiciler için telefon veya internet hizmetlerinde indirim sağlamaktadır. Lifeline programı bütün eyaletlerde mevcut olmakla beraber ev veya cep telefonu hizmetleri, yüksek hızlı geniş bant sağlamaktadır. Uygulamadan faydalanmak için tüketicilerin federal yoksulluk yönergelerinin %13.5'inde veya altında brüt hane geliri olması ve SNAP gibi yardım programlarına katılmış olmak gerekmektedir. Programa uygun vatandaşlar ayda 9,25 dolara telefon veya internet hizmetlerine ulaşabilmektedir.

2.2 Güney Kore'de Sosyal Yardımlar

2.2.1 Güney Kore'de Sosyal Ekonomi Girişimleri:

Güney Kore'de sosyal ekonomi girişimleri sayısının 19.439, bu işletmelerin çalışan sayısının 105.667, bu girişimlerin toplam cirosunun ise 6.394 milyar KRW (Güney Kore Wonu) olduğu tahmin ediliyor. Güney Kore'de aktif olan toplam dört adet sosyal ekonomi girişimi faaliyet bulunmaktadır. Bunlar kooperatifler, sosyal girişimler, topluluk girişimleri ve kendi kendine yeten girişimler olarak tasnif edilmektedir.

2.2.2 Kooperatifler

Kooperatifler 2012 yılında çıkan Kooperatifçilik Çevre Yasası (FAC) diğer sekiz farklı yasa altında sınıflandırılmıştır. FAC, kooperatiflerin kurulmasını fazlaca kolaylaştırmış, başlangıç sermayesine bakılmaksızın 5 veya daha fazla bireyden oluşan her topluluğa finans ve sigorta hariç tüm sektörlerde kooperatif kurmasına ve işletmesine izin vermektedir.

2.2.3 Sosyal Girişimler

Sosyal girişimler, 2007 yılında çıkartılan Sosyal Girişim Teşvik Yasası (SEPA) kapsamında kurulan bütün kuruluşlar olarak değinilir. Yasa sosyal işletmeyi, savunmasız sosyal gruplara sosyal hizmetler veya iş fırsatları sağlamak veya üretim ya da mal ve hizmet satışı gibi ticari faaliyetlerini yürütürken topluluklara katkıda bulunmak yoluyla topluluk sakinlerinin yaşam kalitesini arttırmayı hedefleyen bir girişim olarak tanımlar.

2.2.4 Topluluk Girişimleri

Topluluk girişimleri yasal dayanağını 2013 Kentsel Yenileme ve Yardım Yasası'ndan alır. Bir kuruluşun "Topluluk Girişimi" olarak nitelendirilebilmesi için; topluluk odaklı olması, kamuya hizmet, yeterli iş faaliyetlerini sürdürebilmesi ve yerel halkın katılımını desteklemesi gerekir.

2.2.5 Kendine Yeten Girişimler

Kendine yeten girişimler, Ulusal Temel Yaşam Güvenliğı Programı'ndan (NBLSP) yararlananların ve yerel kendine yeterlilik merkezlerinin Kendine Yeten Çalışma Gruplarına katılan yoksulluğa yakın bireyler tarafından yönetilen şirketlerdir. Bu sınıflandırmaya girmek için girişim üyelerinin en az üçte birinin NBLSP'den faydalanyor olması ve yoksulluğa yakın olmaları gerekmektedir. Ayrıca şirket bütün çalışanlarına en az asgari ücret ödeyebilmelidir. Özerklik bu girişimler için temel ilkedir ancak gerektiğinde devlet kurumlarından da yardım alabilirler

2.3 Fransa’da Sosyal Yardımlar

CAF (Aile Yardımı Fonları): Aile Yardımı Fonları Fransa’nın sosyal güvenlik sisteminin aile koludur ve aile yardımlarını ödemektedir. Bu yardımlar tüm çalışanları, çalışmasalar bile Fransa’da yaşayan tüm çocuk sahibi vatandaşları kapsamaktadır.

Aile yardımları; meşru, gayri meşru veya evlat edinilmiş 20 yaş ve altı kişilerin vasiliğini yapan kimselere verilmektedir. Çalışmayan veya aylık kazancı asgari ücretin (1 Mayıs 2023 itibariyle 1.747,20 €) %78’ini aşmayan 20 yaş ve altı kişilere verilir.

Aile Geliri Desteği: Bu yardım 3-21 yaşları arasında en az 3 çocuk sahibi ailelere verilir. Gelir düzeyi, bakmakla yükümlü olunan çocuk sayısına göre yardımın miktarı değişiklik göstermektedir.

İşsizlik Sigortası: Özel sektördeki tüm işverenlerin yanı sıra kamu sektöründeki bazı işverenlerin, işlerini kaybettikten sonra çalışanları korumak üzere katkıda bulundukları zorunlu bir sigortadır.

2.4 Rusya’da Sosyal Yardımlar

Rus sosyal güvenlik sistemi devletin sorumluluğundadır. Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanlığı sosyal refahı denetler. Rusya’da bir takvim yılında 183 günden fazla Rusya’da çalışan herkes Rus sosyal güvenlik sistemine prim ödemekle yükümlüdür. Ödenen fonlar, koşullar geçerli olursa işsizlik ödeneği, Rusya’da temel sağlık hizmetleri, doğum ve çocuk yardımları ve Rus emekli maaşı gibi belirli yardımları talep etme hakkına sahiptir.

Rusya’da İşsizlik Yardımı: Rusya’da işsizlik ödeneği talep edebilmek için 16 yaşından büyük olmanız, çalışabilmeniz, aktif olarak uygun iş aramanız ve Rusya’da herhangi bir geliriniz veya Emekli maaşınızın olmaması gerekir.

Rusya Federasyonu Emeklilik Fonu: Bağımsız bütçeli, emeklilik fonlarının toplanması, idaresi, ödenmesinden, iş kazası- meslek hastalığı durumlarında maluliyet aylığı ve dul aylığı ödemelerinden sorumlu finansal bir kurum özelliğine sahiptir. Ayrıca sosyal emeklilik, anne anaparası gibi bazı sosyal ödemeleri de gerçekleştirmektedir.

3.Almanya’da Sosyal Yardımlar Anlayışı

Almanya, sosyal politikalar konusunda çok yönlü olmak ve vatandaşlarını refah içerisinde yaşatmak için yol haritası çizmiştir. Sosyal politikaların başını çeken aile ve çocuk politikasına önem verip ailenin refah durumunu iyileştirme ve geliştirme çalışmalarına hızla devam etmektedir. Geçim yardımı adı altında; beslenme, barınma, giysi, vücut bakımı, ev eşyası, ısınma ve günlük yaşamın şahsi gereksinimleri dikkate alınmaktadır. Almanya’da gelir sıkıntısı yaşayan ailelere yönelik devlet, çocuk sayısına bağlı olarak birtakım projeler hayata geçirmiştir. Bunlardan biri çocuk parasının yükseltilmesidir. 2023 yılında uygulanması beklenen politika ilk üç çocuk için çocuk başına aylık 250 Euro ödenmesidir. Bu miktar mevcut durumdaki çocuk sayısına göre değişmektedir. Çocuk parasının yanında geçim sıkıntısı çeken anne ve babalara devlet, sosyal yardımlarla birlikte destek ödeneği sağlamaktadır. Almanya’da nüfusun bir kısmını oluşturan ve sosyal yardımlarla geçinmeye çalışan vatandaşlar mevcuttur. Nitekim 2021 verilerine bakıldığında bu durum gözlemlenebilmektedir. 2021 verilerine göre Almanya’da 5,3 milyon kişi sosyal yardımla geçinmektedir. Yani toplam nüfusun %6,5’i devletten aldığı maddi destekle yaşamını sürdürmektedir.

Yeni oluşan sosyal yardım yasa tasarısına göre bu yardımların giderek artırıldığını söylemek mümkündür. Federal hkmet tarafından şekli belirlenen yasa tasarısına göre, şimdiye dek “Hartz IV” adı altında bilinen ve bir yıldan fazla işi olmayanlara verilen sosyal yardım parasının yerini alacak olan “Vatandaşlık Parası” uygulamasının yürürlüğe girmesi beklenmektedir. Hlihazırda yaşamını sürdüren vatandaşların bulunduğu konutta kira sıkıntısı çekenler için devlet, kira yardımının yükseltilmesi yönünde karar almıştır. Ayrıca yardımda bulunan hane sayısının arttırılması hedeflenmiştir.

Eğitim gören genç nüfusa, özellikle niversiteli gençlere Almanya sosyal yardımları sağlamaya devam etmektedir. Almanya’da eve çıkmış niversite öğrencilerine yeni kanunlaşacak elektrik ve kalorifer yardımları beklenmektedir. Almanya’da herhangi bir üniversitede kayıtlı olan öğrenciler için ise devlet burs sağlamayı da hedeflemektedir. Eğitimini bitirmiş ve işsiz kalmış vatandaşlar için veyahut direkt olarak işsizlik ödeneğine ihtiyaç duyan vatandaşlar için Almanya, iki farklı işsizlik yardımı uygulamaktadır. Federal İstihdam Ajansı’na bağlı olan bu yardımların ortak gayeleri, vatandaşların işsizlik yardımlarına muhtaçlığını tamamen ortadan kaldırmaktır. Bahsi geçen iki farklı program da yardımdan yararlanan vatadışlara çeşitli derecelerde yardım sağlamayı hedeflemiştir. Geçim deneği, iş veya eğitim bulmada yardım gibi konular devletin sağladığı hizmetlerden birkaçıdır.

Sağlık alanında oldukça ilerleme kaydetmiş bir ülke olan Almanya, hayat kalitesini artırmak amacıyla vatadışları için hastanelerinin ve mevcut bakımevlerinin hizmet kalitesini artırmaya çalışmaktadır. Var olan sağlık yardımlarını sağlık imkanlarından yararlanamamış, sağlık sigortası olmayan vatandaşlar için sağlamaktadır. Amacı, vatandaşların sağlık hizmetlerine erişimini kolayca hayata geçirebilmelerini sağlamaktır. Herkesin erken aşamada

sosyal devletle temasa geçirilmesi esas alınır. Bu sebeple sağlık hizmetlerinden yararlanabilmek amacıyla sağlık sigortası çıkarılmıştır. Bu sigorta zorunludur, bu sebepten ötürü tüm Alman vatandaşları sağlık sigortasını yaptırmak zorundadırlar. Bu sigorta tıbbi rehabilitasyon, sağlık yardımı, analık yardımı, tedavi masrafları, gerekli görülen tıbbi araç ve gereçlerin tedariki, bazı hastalıkları nleme veya erken teşhis masrafları, çocuklar için gelişim kontrol muayeneleri, ağır hastalıklar için erken teşhise yönelik kontroller ve ilaç masraflarını kapsar. Elzem durumlarda sağlık sigortası, ilaçların hepsini de karşılayabilmektedir.

4. Avrupa Sosyal Modeli

4.1 Ortaya ıkış süreci

Avrupa Sosyal Modeli, 1980’lerde dünyayı etkisi altına almış devletlerin kabul ettikleri kapitalist sistemin alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Kapitalist sistem karşısında fakirleşme tehlikesi yaşayan vatandaşın ekonomik ve sosyal haklarını temin edebilmesi çabası ve ilkeleriyle varlığını sürdürmüştür. 1994’te ‘‘Sosyal Politika zerine Beyaz Kitap’’; demokrasi, temel haklar, toplu pazarlık, sosyal diyalog, eşit fırsatlar, sosyal koruma ve dayanışma gibi kavramları içererek modeli tanımlamıştır. Modelin amacı kapitalist sistemin sebep olduğu tek yönlü ekonomik ilerlemeye boyut katarak ekonominin ilerlemesiyle beraber sosyal ilerlemeyi de sağlamaktır. 23-24 Mart 2010 tarihlerinde gerçekleştirilen Lizbon Zirvesi’nde ise Avrupa sosyal modelinin tanımı ağdaşlaştırılarak; eğitim ve ğretim, hayat boyu öğrenmenin yaygınlaştırılması, sosyal güvenlik sistemlerinde reform yapılması ve sosyal içermenin geliştirilmesine vurgu yapılmıştır.

Avrupa Sosyal Modelin 4 temel özelliği vardır. Bu model toplumların farklı özellik ve kabul grmşlklerinin birleşimini ve vatandaşların çıkarlarının ortak paydada buluşmasını öncelikli ilke haline gelmesini sağlamak amacıyla

oluşturulmuştur. Bu özelliklerin bir diğeri Avrupa Devletlerinin sosyal adalet ve sosyal dayanışma ilkeleri üzerine kurulu olması, ekonomik ilerleyişin bu ilkelerin herhangi bir durumda ihlalinin söz konusu olmaması üzerine kurulu olacak olmasıdır. Bu model saygı ve refah ortamını ekonomik çıkarların sabote edemeyeceği bir temele oturtmak istemektedir. Model aynı zamanda sosyal adaletin ekonomik rekabeti arttıracığına ve bu sayede ülkenin kapasitesinin daha da genişleyeceğini savunmaktadır. Sosyal politika, toplum hayatındaki belirsizlikleri asgariye indirerek risk alma gücünü ve iradesini artırmakta ve dolayısıyla piyasa başarısızlıklarını azaltmaktadır.

AB Sosyal Modeli üye ve resmi olarak adaylığı tanınmış ülkelere yardım fonu sağlamaktadır. Türkiye de aday ülkelerden biri olmasından dolayı AB ile mali bir iş birliği içindedir. 1999 yılında aday ülke konumuna gelen Türkiye, 2001 sonu itibarıyla hibe nitelikli fonlardan tek bir çerçeve altında yararlanmaya başlamıştır. Buna göre, Türkiye'ye adaylık sürecindeki yasal ve kurumsal düzenlemeleri yapabilmesi için projeler yoluyla yıllık 177 milyon avro verilmesi öngörülmüştür. 2002-2006 döneminde Türkiye yaklaşık 1,3 milyar avroluk fonu toplam 164 proje için kullanmıştır. 2007-2013 yılları arasında AB aday ülkelere sağladığı yardımda değişikliğe gitmiştir. Aday ve potansiyel aday ülkelere yapılan mali yardımlar Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) adı altında birleştirilmiştir. Bu fonun kurum amacı, aday ve potansiyel aday ülkelerin AB modeline uygun ülkeler haline gelmek için yapacakları projeleri maddi açıdan destekleyerek ülkelere imkân yaratmaktır. IPA'den 2003-2017 yılları arasında yararlanan ülkeler; Türkiye, Makedonya, Arnavutluk, Bosna Hersek, Karadağ, Sırbistan, Kosova, İzlanda şeklindedir. Hırvatistan 2013'te AB'ye IPA sayesinde üye olmuştur.

4.2 IPA Fonu

2003-2017, 2017-2021, 2021-2027 olmak üzere şimdilik üç dönemden oluşan bu fonun III. Dönemi'nin toplam bütçesi 14,2 Milyar avro olarak belirlenerek bu bütçeden yararlanacak ülkelerin “adil paylaşım ilkesi” altında yararlanmasına karar verilmiştir. IPA'nın fondan faydalanacak ülkeler için destekleyeceğini belirttiği konular, 7 yıllık bütçe planlamasının yapıldığı dönemde belirlenerek aday ve potansiyel aday ülkelere duyurulmakta ve ülkelerin yapacakları projeler AB ile yapılan müzakereler sonucu ülkeler tarafından belirlenmektedir. IPA kapsamında ülkelere yapılacak yardımın kapsamı, program otoriteleri şöyledir:

1-Geçiş Dönemi Desteği ve Kurumsal Yapılanma

2- Bölgesel ve Sınır Ötesi İş birliği

3-Bölgesel Kalkınma

4- İnsan Haklarının Geliştirilmesi

5-Kırsal Kalkınma

Bölgesel Kalkınma, Kırsal Kalkınma ve İnsan Haklarının Geliştirilmesi otoriteleri AB'de Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, Avrupa Sosyal Fonu ve Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu gibi yapısal araçlara karşılık gelmek üzere tasarlandı. İnsan Haklarının Geliştirilmesi ile temenni edinen durum istihdam olanaklarının iyileştirilmesi, sosyal uyum ile bilgi ve sürdürülebilir temelli bir ekonomik ilerlemenin sağlanmasıdır. Bu program otoritesi sayesinde ülkelerin refah düzeylerinin artması, AB'ye uygun profile sahip konuma gelmeleri amaçlanmış; AB program otoritesine göre bu kriterlere uygun hâle gelen ülkelerin AB üyeliği sağlanacaktır.

5. Türkiye’de Merkezi Yönetim Tarafından Sağlanan Sosyal Yardımlar

5.1 Büyük Millet Meclisi Dönemi

19 Mayıs 1919 tarihinde başlayan milli mücadele, askeri boyutla sınırlı kalınmadan çok yönlü olarak incelenmelidir. Dönemin harp ekonomisinin ortaya çıkardığı yoksulluk ve sefalet, birtakım sosyal sorunları doğurmuştur. Bunun önüne geçmek için 1920 yılında İcra Vekilleri Heyeti içinde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na yer verilmiştir. Hatta bazı yıllarda bütçeden oldukça fazla yer ayrılmış olsa da bu bütçenin tam manasıyla temininin gerçekleştiğini belirtmek yanlış olacaktır. Ayrıca TBMM içindeyse Sosyal Yardım Komisyonu kurulmuştur. Bu doğrultuda; 1921 yılında Zonguldak ve Ereğli bölgelerinde işletilen maden ocaklarında çalışan işçilere yönelik olarak iki yasa çıkartmıştır. Bunlardan ilki 19 Şaban 1339 tarih ve 114 sayılı "Zonguldak ve Ereğli Havza-i Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafî-i Umumiyesine Olarak Furuhtuna Dair Kanun" olmuştur. Bu kanunla birlikte atıl olarak kullanılan kömür tozlarının açık artırma usulüyle satılıp, elde edilen gelirin kömür işçilerine verilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca işçilerin ücretsiz tedavilerinin sağlanması, prim sistemiyle sosyal sigortanın tesisiyle modern bir sosyal koruma programı hazırlanmıştır.

Ayrıca Himaye-i Etfal Cemiyeti’nden bağımsız olarak Ankara’da aynı amaçla (vatan savunmasında şehit düşenlerin ailelerine yönelik sosyal yardım faaliyetleri) farklı bir cemiyet kurulmuştur. 1935 senesinde cemiyet ismini, çocuk esirgeme kurumu olarak değiştirmiştir.

5.2 1923- 1950 Dönemi

Bu dönemde kurulmuş olan Darülaceze, Kızılay, Himaye-i Etfal Derneği gibi sosyal yardım ve hizmet kuruluşları da kamu desteğiyle faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Ayrıca bu desteklere özellikle İkinci Cihan Harbi esnasında Halkevlerinin Sosyal Yardım şubeleri destek vermiştir.

Merkezi idare tarafından yetim ve dullara, muhtaç asker ailelerine, düşkün ve kimsesizlere; muhtaç ve yaşlı aylıkları mevcuttur. Ayrıca şehit ailelerine, gazilere ve vatana üstün hizmet etmiş olanlara maaşlar bağlanmıştır. Her ne kadar bu tip bir ödemeler meclis dönemi başlamış olsa da kanun 1 Recep 1342 (7 Şubat 1926) tarihinde “Mücadele-i Milliye’de Şehid olan Gönüllü ve Kuvayı Milliye Zabitan ve Efrad Ailelerine Maaş Tahsisi Hakkında Kanun” ile resmîyet kazanmıştır.

Bunlar haricinde kent bazlı yardımlarda vardır. Özellikle Yunan işgali ve Ermeni çetelerin faaliyetleri sonucu yıkılan ve harap olan kentlerin imarlarının bir an evvel gerçekleştirilmesi gerekmiştir. Yapılan incelemeler sonucu yalnız Yunan Küçük Asya Ordusu’nun tahribatı 1,34 milyar lira olduğu tespit edilmiştir. Bu tahribatın %50’ye yakın bir kesiminin ise gayrimenkuller oluşturmuştur. Bu zararın karşılanması için memurlar incelemede bulunmuştur. Belge sunan kişilerin zararları karşılanmıştır.

Yaşanan olağanüstü koşullar karşısında Kuvayı Milliye ve Milli Mücadele taraftarı; yılmaz devrimlerin savunucuları, kişi, kurum, kuruluş, cemiyet, ajans, gazete, yayınevleri de destek görmüştür. Ancak tek partili dönem olması ve parti-devlet bütünleşmesi nedeniyle olağanüstü şartlar dışında çok da farklı içerik ve felsefede program hazırladıkları söylenemez. Hazırlanan sosyal yardımların genellikle dönemin resmî ideolojisi ve CHP programıyla tamamen örtüştüğü görülmektedir.

“Düşmandan Kurtarılan ve Kurtarılacak Olan Yerler Halkına Yardım Hakkında Kanun” ile 771.611 göçe mecbur kalmış Türk halkına maddi (vergi ve banka borçlarının ertelenmesi) ve ayni (tohumluk hububat, canlı hayvan) yardım yapılmıştır. Uzun vadeli iskân ve iaşe politikasıyla çözülmeye çalışılmıştır. 1928’de çıkan 1331 sayılı kanun icabında memleketini terk ederek Türkiye’ye gelen kişilerin tapu, senet veya farklı bir belge ile ibraz edilmesi şartıyla %50 ile %20 oranında zararın karşılanması ve Türkiye’de ev, arsa verilmesi kararlaştırılmıştır. Lakin dönem şartı ve ekonomik kısıtlar ile bunun ne kadar sağlandığı meçhuldür.

Bu dönemde tarımsal anlamada zor duruma düşmüş olan çiftçide unutulmamıştır, Sel ve dolu gibi afetler neticesi ürünü zarar gören çiftçilere vergi ötelemesi ve Ziraat Bankası vasıtasıyla destek olunamaya çalışılmıştır. Zira çiftçiye ayrı bir önem arz ediyordu. Çünkü dönem ekonomisinin gelirinin %50 ye yakını, ihracatın %84’ü, istihdamın ise %90’ı tarım ürünleri oluşturmaktaydı. Çiftçinin modern tarım yöntemlerine geçmesi ve bağcılık, meyvecilik gibi dalların gelişmesi için Trakya pilot bölge seçilmiştir. Köylülere birer dönümlük bağ alanları dağıtılmıştır. Yine aynı bölgede arıcılığı geliştirmek için arı ve kovan temini sağlanmıştır. Bu tip destekler esnaf ve sanayi kesimine de uygulanmıştır. Bunun da en güzel örneğini “Teşvik-i Sanayi Kanunu” teşkil etmiştir. Bu destekler sayesinde GSMH 2.9 milyar TL’den, 5.3 Milyar TL’ye çıkmıştır.

Çığ, heyelan ve depremler neticesinde afetzedelere, yıkılan evlerinin yeniden inşa sürecinde ucuz veya ücretsiz yapı malzemesi temini sağlanmıştır. İlgili kalemlerden vergi alınmamıştır. Kişilerin vergileri ötelenmiştir.

Vakıflar Umum Müdürlüğüse bu dönemde her türlü ayni ve nakdi sosyal yardım faaliyetlerinin giderleri, Vakıflar Umum Müdürlüğü bütçesi ile çeşitli vakıfların

elde ettiği ek gelirlerden aktarılan paylarla karşılamıştır. M¼d¼rl¼k sosyal yardım ve sosyal hizmet alanlarıyla ilgilenmenin yanında, imar, yapı tamir ve tadilatı, varlıkları kiralama gibi çeşitli alanlarda g¼revler y¼r¼tm¼řt¼r.

İkinci Cihan Harbi esnasındaysa harcamaların %57 gibi y¼ksek bir oranın Milli M¼dafaaya harcanması sosyal politikalarda kısıtlamalara gidilmesine sebep olmuştur. Aynı d¼nemde Sosyal Politikalar ve Sağlık Bakanlığının b¼t¼çedeki payı ancak %1,69 ile sınırlı kalmıştır. Harp sonrasıysa çok partili hayata ge¼iř s¼reciyle beraber sosyal yardımlar artmıştır. Bu artış ilgili bakanlığın da b¼t¼çesinde artışa sebep olmuştur. 1950 yılına gelindiğinde b¼t¼çeden %3,47'lik bir pay, bakanlığa tahsis edilmiştir.

5.3 1950-1960 D¼nemi

1950 se¼imleriyle iktidara gelen Demokrat Parti, CHP'nin aksine, teşkilatlanma d¼neminde olduğu gibi se¼im propagandası s¼recini de şehir merkezlerinden ziyade taşrada çeşitli sıkıntılar yaşandığını ileri s¼rerek y¼r¼tm¼řt¼r. DP'nin ilk yıllarında memlekette yarattığı liberal ortam sayesinde basından, tarıma, sanayiden, ulaşıma kadar bir¼ok alanda ilerlemeler katedilmiştir. Özellikle Amerikan yardımlarıyla tarım alanında atılımlar yapılmış ve ekilebilir tarım arazisinin hududuna erişilmiştir. Bununla beraber hızla hastaneler ve okullar inşa edilmiştir. DP iktidarının ilk yılında ¼đrenci sayısı 1.6 milyon iken, son yılına gelindiğinde bu sayı 2.86 milyon ¼đrenciye çıkmıştır. Burada DP iktidarının özellikle taşradaki sosyal faaliyetleri ¼nem arz etmektedir. Nakdi yardımlar ise zamlar dışında tek parti d¼neminden ¼ok da ayrışmamaktadır.

5.4 1960-1990 Dönemi

1960'lı yıllarda, sosyal hizmet aracılığıyla devletlerin ekonomik yapısına bağlı olarak yeni bir kimlik arayışı oluşmuştur. 1960 ve 1970 yıllarını kapsayan dönemde, refah devletinin ön plana çıkması ve DPT aracılığıyla sosyal hizmet alanı toplum itibarıyla daha da önemli hale gelmiştir. Ancak, 1980-1990'lı yıllarda devlete yönelik kamu maliyesi açıkları artmış ve istihdama dayalı sorunlar oluşmuştur. Bu durum, kısmen de olsa devletin topluma sunduğu hizmetlerde kısıtları akabinde getirmiştir.

5.5 AKP Dönemi

AKP'nin 2002 seçim sonuçları ekonomik ve sosyal açıdan değerlendirildiğinde 2001 ekonomik krizi gibi oldukça önemli bir değişken göze çapmaktadır. Sosyoekonomik koşulların krizin etkisiyle olumsuz bir seyir izlediği bir dönemin ertesinde iktidara gelen AKP, 2001 ekonomik krizinin toplumsal açıdan yarattığı sonuçların artı rüzgârıyla ciddi bir seçim zaferi gerçekleştirmiştir.¹ Seçim sonrası yaptığı önemli adımların başında yoksullaşmış ve işsiz kalmış halkın refah seviyesinin artmasını sağlamaya yöneliktir. Bu amaç AKP hükümetlerinin sosyal yardım faaliyetlerini de etkilemiştir. Bu dönemle birlikte sosyal yardımların, siyasi sürekliliği sağlamadaki rolünün aktif olarak kullanılması, popülist ve klientelist bir politika güdülmesiyle sonuçlanmıştır.

Lakin ne kadar klientelist politika güdülse de bu dönemde eğitim alanında yapılan ücretsiz kitap dağıtımı, sağlık alanında hem devlet hem de özel sektörün yoğunluğunun arttırılmasının yanı sıra, Yeşil Kart aracılığı ile hizmet üretmekten ziyade hizmet satın alma anlayışına uyumlu olan bir işlev geliştirilmiştir. Bu dönemde ayrıca verilen destek kalemleri artmıştır. Buna göre 2008 yılında 124

¹ Tabi iktidardaki güçlü imajını kriz sonrası dünya ticaretinde yaşanan büyük gelişmeye bağlıdır.

milyon ile sınırlı kalan sosyal yardım 2009’da 317 milyon liraya çıkmıştır. Son yayımlanan veriler yani 2021 verileri ışığında ise bu miktar 775,5 milyona çıkmıştır.

5.6 Sosyal Yardımlarda Merkezi İdare Kurumları

5.6.1 Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Çocuklar, kadınlar, yaşlılar, engelliler, aileler, şehitler ve sosyal yardımlarla ilgili ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanlarda ilgili kamu kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak; kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yürütülen sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ilke, usul ve standartları belirlemek ve denetimini yapmak, yer almaktadır.

5.6.2 Vakıflar Genel Müdürlüğü

5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile düzenlenen Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün merkez teşkilatındaki “Hayır Hizmetleri Daire Başkanlığı” ve “Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı” olmak üzere iki birim üzerine inşa edilmiştir. Bu çerçevede Aşevi hizmeti, burslar ve muhtaç aylığı olarak, sosyal yardım faaliyetlerine katılmaktadır.

5.6.3 Sosyal Güvenlik Kurumu

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından muhtaç olduğuna karar verilen 65 yaşını doldurmuş Türk vatandaşlarına, muhtaçlık hali devam ettiği müddetçe (1.620) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımından

bulunacak tutarda aylık bağlanır. Ayrıca 65 yaşını doldurmamış olmakla birlikte engellilere yönelik aylık bağlanması hüküm altına alınmıştır.

5.6.4 Milli Eğitim Bakanlığı

“*parasız yatılı okuma*” ilgili kanunda belirtilen şartları taşıyan öğrencilerin ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında karşılıklı olarak barındırılmak, beslenmek, giydirilmek ve kendilerine harçlık verilmek suretiyle okutulmaları; “*burslu okuma*” ise bakanlar kurulunca belirlenen miktarın maddi olarak sağlanmasıyla oluşur.

5.6.5 Gençlik ve Spor Bakanlığı

GSB, öğrencilere spor altyapısı, kütüphane ve öğrenci yurdu gibi imkanlarla faaliyetlerini yürütmektedir. Yurt içinde ve dışında yüksek öğrenim gören öğrencilere burs, kredi ve nakdi yardım verilmesiyle ilgili esas ve usulleri düzenlemek amacıyla, 2004 yılında çıkarılan 5102 sayılı “Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs, Kredi Verilmesine İlişkin Kanun” a göre, ilgili bakanlığa bağlı olarak Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından burslar verilmektedir.

5.7 Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Uygulamadaki Rolü

Yerel sosyal politikalar; yerel ölçekte sosyal sorunlar ve bunlara yönelik mikro politika uygulamalarından meydana gelmektedir. Yerel yönetimlerin dönem dönem değişmekle birlikte bu görevlerini yerine getirdiği söylenebilir. Ekonomik istikrarın sağlanması, gelir dağılımı ve kamu hizmeti gibi işlevlere sahip olan yerel yönetimler gerek gelişmiş ve gerekse gelişmekte olan ülkelerde ilk iki fonksiyonunu kurum olarak sağlayamamaktadır. Aksine merkezi yönetimin, yerel düzeydeki ortağı gibi çalışmaktadırlar. Lakin belediyelerin bu konumdan sıyrılmak istemeleri, sosyal yardımda profesyonelleşmeye başlamalarıyla sonuçlanmıştır. Buna mukabil oluşan olumlu yanlar şunlardır; belediyelerin seçilmiş ve halka en yakın yönetim birimi olmaları ve merkezi yönetimin temsilcisi olmadıklarının farkına varmaları, bürokrasinin daha az olması, denetim ve koordinasyon kolaylığı, politika ve programların uygulama başarısının yüksekliği, yerel bağış kaynaklarının daha hızlı harekete geçirilmesi ve daha fazla kaynak temini ve sosyal yardımların uzun yıllardır sürdürülen ve en yaygın hizmet türü olması, belediyeler tarafından sosyal yardım hizmeti verilmesinin avantajlarını oluşturmaktadır. Lakin bu durumun yarattığı çeşitli olumsuzluklar da mevcuttur. Suistimal ve kayırmacılığa açık olması, yardım faaliyetlerinin standarda oturmamış olması, süreklilik göstermemesi, yardımın amaçlarının belirlenmemiş olması, merkezi yönetim veya birimler arası koordinasyonsuzluk, kalifiye olmayan sosyal yardım personeli, uygulamanın çoğunlukla aynı yapılması ve yardımların takip edilmemesi bu olumsuzluklara örnek teşkil etmektedir.

Yukarıda bahsedilen konulara mukabil olarak belediyeler nezdindeki bazı teşkilatlar aşağıdaki gibidir:

İstanbul Büyükşehir Belediyesi	Sağlık Daire Başkanlığı	İstanbul Darülaceze Müdürlüğü
	Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı	Engelliler Şb. Müd. Kadın ve Aile Hizmetleri Şb. Müd. Sosyal Hizmetler Şb. Müd. Halkla İlişkiler Şb. Müd.
Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi	Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı	Aile ve Toplum Hizmetleri Şb. Müd Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Şb. Müd Sosyal Yardımlar Şb. Müd

Ankara Büyükşehir Belediyesi	Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı	Çocuk Evleri Ş. Şb. Müd. Engelliler ve Rehabilitasyon Şb. Müd. Psikolojik Danış. ve Destek Eğitim Şb. Müd. Sosyal ve İdari İşler Şb. Müd. Sosyal Yardımlar Planlama ve Koor. Şb. Müd. Yaşlı Hizmetleri ve Şefkat Evleri Şb. Müd.
	Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı	Aile Yaşam Şb. Müd. Kadın ve Aile Şb. Müd. Kültür Etkinlikleri Şb. Müd. Meslek Edindirme Şb. Müd.

Teşkilatların yaptıkları hizmetler değişmekle birlikte belediyelerce yapılan bazı hizmetler aşağıdaki gibidir.

- Halk eğitim kursları
- Huzurevi faaliyetleri
- Anne-kart uygulaması, kreşlerin açılması ve çocuk sahibi ailelere süt desteği (İBB),
- Kadın sağlığı koruma merkezleri,
- Üniversite öğrencilerine burs imkanı,
- Evde sağlık hizmetleri,
- Sıcak yemek dağıtımı, gıda yardımları ve ramazan çadırları,
- Amatör spor kulüplerine destek,
- Çiftçilere gübre, mazot, fide ve tohum desteği
- Yaşlı Bakım hizmetleri
- Psikolojik destek hizmetleri
- Ücretsiz check-up ve ücretsiz SMA tespit
- Rehberlik, Refakat ve Danışmanlık Hizmetleri
- Yakacak yardımları
- Engellilere ücretsiz toplu ulaşım kartları ve kendilerine özel araçların temini

6. Bir Seçim Söylemi Olarak Sosyal Yardımlar

Türkiye üzerinde her zaman yoksulluğu hisseden bir ülke olmuştur. Dönem fark etmeksizin toplumun bir bölümü daima yardıma muhtaç şekilde hayatını sürdürmek zorunda kalmıştır. Dönemden döneme değişen veri ise yardıma ihtiyacı olan insan sayısıdır.

Fakirliğin ve yoksulluğun şiddetli biçimde hissedildiği Türkiye’de siyasi söylemin önemli bir kısmını sosyal yardım vaatleri oluşturmaktadır. Kimi zaman dramatik kimi zaman sosyal kimi zaman da ekonomik bir sorun olarak sürekli gündemimizi işgal eden yoksulluk, siyasetin gündelik tartışmalarının önemli bir kısmını teşkil etmektedir.

Yoksulluk farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Yaşam standardının kabul edilebilir bir seviyede olmaması ya da ihtiyaçlarını satın alabilecek kaynakların eksikliği, belirli bir yaşam standardına ulaşmak için yetenek eksikliği ya da günlük yaşam aktivitelerine katılmada yetersizlik gibi farklı parametreler yoksulluğu tanımlarken dikkate alınmaktadır.

Yoksulluğun tanımına etki eden parametreler kadar boyutları da farklıdır. Yoksulluğun siyasal, sosyal, ahlaki, kültürel ve hepsinden de önemlisi ekonomik boyutu vardır. Bunların içerisinde bireyin yaşamını idame ettirmesi için gerekli olan ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak niteleyebileceğimiz ekonomik boyutu diğerlerinden öne çıkmaktadır. Bu boyut çerçevesinde sosyal yardımlar ve siyasal kampanya döneminde siyasal partilerin ekonomik ve yoksullukla ilgili vaatleri öne çıkmaktadır. Ülkemizde yoksulların aldıkları sosyal yardımlar bağlamında siyasal bir tercih içerisinde bulundukları yönünde yaygın tartışmalar vardır.

Yoksullukla ilgili projelerin ve vaatlerin popülist olduğu, yoksulların sosyal yardımlarla adeta yoksulluğun devamının sağlandığı, yoksulların aldıkları makarna, bulgur gibi gıda yardımlarıyla siyasal bir tercihe zorlandığı şeklinde siyaset ve medya dünyasında çeşitli tartışmalar uzun bir süredir devam etmektedir. Bu tartışmalar özellikle seçim dönemlerinde daha da yoğunlaşmaktadır.

6.1 Sosyal Yardımların Tanımı ve Kapsamı

Sosyal yardımlar, ekonomik zorluklarla karşı karşıya olan bireylere gelir, barınma, sağlık hizmetleri, eğitim ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılamaları için sağlanan desteklerdir. Bu yardımlar, devletler, sivil toplum kuruluşları veya uluslararası kuruluşlar tarafından sunulabilir. Örneğin, işsizlik maaşları, engelli aylıkları, çocuk yardımları, yaşlılara yönelik destekler gibi çeşitli programlar ve politikalar sosyal yardımların kapsamına girebilir.

6.2 Sosyal Yardımların Önemi

Sosyal yardımların önemi, toplumsal dengenin sağlanması ve insan refahının artırılmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bu yardımlar, ekonomik eşitsizliklerin azaltılmasına ve dezavantajlı grupların desteklenmesine yardımcı olur. Ayrıca, yoksulluk ve yoksunlukla mücadele ederek, sosyal yardımlar insanların daha sağlıklı, daha güvende ve daha iyi eğitim almalarını sağlar.

1. Toplumsal Dengenin Sağlanması: Sosyal yardımlar, ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin azaltılmasında önemli bir rol oynar. Gelir dağılımındaki adaletsizlikleri dengeleyerek, toplumun sosyal yapısını korur ve sosyal uyumu sağlar. Bu sayede, toplumdaki çatışmaların azalması ve sosyal huzurun sağlanması mümkün olur.

2. İnsan Refahının Artırılması: Sosyal yardımlar, dezavantajlı grupların ihtiyaçlarını karşılayarak insan refahını artırır. Özellikle işsizlik, engellilik, yaşlılık veya düşük gelir gibi durumlarda destek sağlamak, bireylerin daha iyi yaşam standartlarına sahip olmalarını ve insan onuruna uygun bir yaşam sürmelerini sağlar.

3. Ekonomik Büyümeye Katkı: Sosyal yardımlar, ekonomik büyümenin sürdürülebilir olmasına yardımcı olur. Eşitsizliklerin azaltılması ve yoksullukla mücadele, toplumun genel refahını artırır ve ekonomik aktiviteyi teşvik eder. Bu da daha güçlü bir ekonomi ve daha istikrarlı bir sosyal yapı oluşturur.

Sonuç olarak baktığımız zaman;

Sosyal yardımlar, modern toplumların vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu yardımlar, toplumsal dengenin sağlanması, insan refahının artırılması ve ekonomik büyümeye katkı sağlamak amacıyla oluşturulmaktadır. Gelir eşitsizliklerini azaltarak, dezavantajlı grupları destekleyerek ve yoksullukla mücadele ederek, sosyal yardımlar toplumların daha adil, daha sağlıklı ve daha sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır. Bu nedenle, sosyal yardımların etkili bir şekilde yönetilmesi ve sürekli olarak iyileştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

7. İdeal Bir Sosyal Yardım Düzeni

- Sosyal Yardımlar vatandaşı muhtaç hissettirmeyecek biçimlerde daha çok kurumlar aracılığıyla güdülmesi gereken uygulamalardır.
- Kamu kaynaklarının yoğun kullanımını gerektiren sosyal yardımlar; parti, kişi ve zümrelerin siyasi çıkarları için araçsallaştırılmamalıdır.
- Yardıma muhtaç vatandaşların tespiti aktif denetleme aracılığıyla gerçekleştirilmeli ve sosyal yardımların haksız zenginleşme aracı olmasının önüne geçilmelidir.
- Sosyal yardımlar olabildiğince fırsat eşitliğini sağlayacak biçimde düzenlenmeli ve temel amacı hayat standartlarını asgari düzeyin üstüne çıkartmak olmalıdır.
- Yapılan yardımların dökümü bakanlıklar ve ilgili kurumlar aracılığıyla şeffaf bir biçimde düzenli aralıklarla kamuoyu ile paylaşılmalıdır.
- Vatandaşların sosyal yardım aracılığıyla hangi oranda hayat standartlarının değiştiği düzenli aralıklarla ölçülmeli ve sonuçlara göre proaktif bir tutum takınılarak yardımlar gerekli noktalarda güncellenmelidir.
- Sosyal yardımların niteliği çağın gereksinimleri ile de uyumlulaştırılmalıdır.
- Gerektiği noktalarda coğrafi şartlar özelinde daha esnek sosyal yardım uygulamalarına başvurulabilmelidir.
- Hangi grupların dezavantajlı olduğu ve dezavantajlı olma koşulları somut veriler ve bilimsel çalışmalar aracılığıyla güncellenmelidir.
- Nakdi yardımların sosyal eşitsizliği önlemesi konusunda şüpheli noktalarda aynı yardımlarla da eşitlik sağlanabilmelidir.

- Yapılan yardımların niteliğine göre partisi fark etmeksizin yerel yönetimler ile iş birliği içerisinde yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması şeffaflık ilkesi içerisinde temin edilmelidir.

KAYNAKÇA

- *Almanya işsizlik ve çocuk yardımlarını 2023'ten itibaren artırmaya hazırlanıyor.* (2022, Kasım 11). Euronews: <https://tr.euronews.com/2022/11/11/almanya-issizlik-ve-cocuk-yardimlarini-2023ten-itibaren-artirmaya-hazirlaniyor#:~:text=Koalisyon%20hükümeti%202023'ten%20itibaren,44%20eurodan%20503%20euroya%20yükseltecek.&text=Hanelerdeki%2014%20ile%2017%20yaş,verilen adresinden alındı>
- *Amerika'daki Devlet Yardımlarından Nasıl Faydalanırız?* (2022, Kasım 25). Amerika Rehberi: <https://amerikarehberi.com/amerikadaki-devlet-yardimlari/> adresinden alındı.
- Ay, H. & Akan, R. (2017). Tarihsel Süreçte Sosyal Yardımların Gelişimi. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, 6 (18), 787-798. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitimvetoplum/issue/36222/407958>
- Baytal, Y. (2009). Atatürk Döneminde Sosyal Yardım Faaliyetleri (1923-1938). Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- Bulut, T. (2014). İnönü Dönemi T.C. Hükümetlerinin Sosyal Yardım Politikaları (1938–1950). İzmir: T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü.
- Çetin, H. (2014). Türkiye'de Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Planlanması Üzerine Bir Değerlendirme. Ankara: T.C. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Dertli, N. (2023, Mayıs 18). Seçim Sath-ı Mailinde İki “Sosyal Yardım”.. İnsan Hakları Okulu: <https://blog.insanhaklariokulu.org/secim-sath-i-mailinde-iki-sosyal-yardim/> adresinden alındı
- Doğan, A. (2016). Sosyal Yardımların Yoksulların Siyasal Tercihine Etkisi: Kent Yoksulları Üzerine Bir Araştırma. Selçuk İletişim, 9 (3), 69-89. DOI: 10.18094/si.29073
- *Fransa’da sosyal yardımlar neler? Hangi yardımdan kimler faydalanabiliyor?* (2021, Eylül 25). Artı33: <https://www.arti33.com/fransada-sosyal-yar-dimlar-neler-hangi-yardimdan-kimler-faydalanabiliyor/> adresinden alındı
- Kalaycı, S. (2021). Sosyal Hizmetlerin Yerel Yönetimlerde Örgütlenmesi Üzerine Bir Değerlendirme. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, S. 689-714.
- Karagöl, E. T. (2016, Şubat 8). *Politik ve Ekonomik Yönüyle Sosyal Yardımlar*. SETA: <https://www.setav.org/politik-ve-ekonomik-yonuyle-sosyal-yardimlar/> adresinden alındı
- Kobak, K. (2006). Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadelede Uyguladığı Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Programları. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koçer, Ş. Ö. (2014). Almanya Federal Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sistem İçerisinde Sosyal Sigorta Uygulamaları. Türkiye Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara.

- *Social security and welfare in Russia: rates and benefits explained.* (2023 , Mart 21). Expatica : <https://www.expatica.com/ru/living/gov-law-admin/social-security-in-russia-972293/> adresinden alındı
- Soysaraç, B. (2020, Kasım 12). *Seul'de Uygulanan Sosyal Ekonomi Politikaları.* Sosyal Ekonomi: <https://sosyalekonomi.org/seulde-uygulanan-sosyal-ekonomi-politikalari/> adresinden alındı
- Turgunov, E. (2020). *Rusya'nın Demografik Yapısı ve Devlet Yardımları.* Eurasian Research Institute : <https://www.eurasian-research.org/publication/rusyanin-demografik-yapisi-ve-devlet-yardimlari/?lang=tr> adresinden alındı
- Uslu, İ. (2020, Mayıs 22). *Sosyal Yardımların Seçmen Davranışına Etkileri.* Perspektif: <https://www.perspektif.online/sosyal-yardimlarin-secmen-davranisina-etkileri/> adresinden alındı
- Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Uygulamalarındaki Rolü: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Yardım Birimi Örneği. (2012). 14. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi (S. 53- 84). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Yılmaz, İ. (2022). Türkiye’de Sosyal Yardımın Gelişimi ve Halkevlerinin Sosyal Yardım Faaliyetleri. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Zeybek, A. E. (2012). G-20 Platformunda Sosyal Koruma ve Türkiye'de Sosyal Koruma Tabanının Genişletilmesine Yönelik Öneriler. Ankara: T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.